

و بست علمي او څېړنيزه مجله

کال ګڼه ټوک

۱۴۰۱ لومړی لومړی

BOST UNIVERSITY IN SOCIAL MEDIA

FACEBOOK

@bostuniversity

TWITTER

@bostuniversity

INSTAGRAM

@universitybost

YOUTUBE

@bostuniversity

LINKEDIN

@bostuniversity

WEBSITE

www.bost.edu.af

EMAIL ADDRESS

info@bost.edu.af

research@bost.edu.af

PHONE NUMBER

034 200 0008

0702 300 728

Designed By: Bost Technology
www.bost.tech

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بُست علمي او څېړنيزه مجله

بُست پوهنتون

لومړی ټوک - لومړی گڼه

کال - ۱۴۰۱

بُست علمی او خپرنیزه مجله بُست پوهنتون

د امتیاز خاوند: بُست پوهنتون

مسؤل مدیر: پوهنمل دوکتور ناصر ضیا ناصری

کتنپلاوی:

پوهندوی رضوان الله مملوال	← پوهنوال دوکتور احمد جاوید پویش
پوهنمل عبدالعزیز صابر	← پوهنوال دوکتور خال محمد احمدزی
پوهنمل عبدالولي هجران	← پوهندوی دوکتور غلام رسول فضلي
پوهنمل حنیف الله باوري	← پوهندوی دوکتور علی احمد
پوهنیار عبدالولی همت	← پوهنمل دوکتور عبدالوهاب حکمت
پوهنیار بشیر احمد بابا زوی	← پوهنمل دوکتور ناصر ضیا ناصري
خان محمد وفا	← پوهندوی نیاز محمد زاهدي
ډاکټر ذبیح الله انوری	

ډیزاین: د بُست پوهنتون دخپرنیزو او فرهنگي چارو مدیریت

&

Bost Technology (www.bost.tech)

د خپرولو کال: ۱۴۰۱

پته: بُست پوهنتون، لښکرگاه، هلمند، افغانستان

د بټ پوهنتون د رئيس پيغام

په نني ژوند کې د يوې علمي مؤسسې يو له مسؤليتونو څخه دا دی، چې نه يواځې خپل محصلان د پوهې په گانه سمبال کړي، بلکې د پوهنتون د لوړو زده کړو لرونکو پوهانو او استادانو د علمي زيرمتون څخه داسې څه وخت په وخت راوباسي، چې د ټولني د ژوند د اړتياوو د پوره کولو لپاره او يا لږ تر لږه د ټولني د لوستي قشر د خبرولو او که وکولای شي له هغوی څخه د عمل په ډگر کې د گټې اخيستنې په موخه، په کار واچول شي.

و دې موخې ته د رسيدلو لپاره پوهنتون بايد يو داسې علمي خپرندويه ارگان ولري، چې په هغه کې د پوهنتون ټول با صلاحيته منسوبين که هغه استاد وي، که کارکوونکی او که زده کړه يال، خپلې علمي او څيړنيزي مقالې او ليکنې د کاغذ پر مخ باندې کښيښودلای شي.

زما په شخصي آند پدې مجله کې لکه له نوم څخه چې يې ښکاري، بايد داسې مسائل را برسیره شي، چې نه يواځې په پوهنتون پورې راگير پاتې شي، بلکې په عام ډول سره د افغاني ټولني او په ځانگړي ډول سره د هلمند ولايت د اوسيدونکو نني او سبا ژوند ته په کتلو سره، برياليتونونه، ستونزې، وړانديزونه او د حل لارې- چارې، وړاندې کړل شي. هغه وخت به د بټ پوهنتون علمي مجله يواځې د بست پوهنتون نه، بلکې د ټول هلمند ولايت، آن د سيمي او ټول افغانستان په کچه د پوهې او څيړنې په برخه کې د وخت د غوښتنو سره سم، د پاملرنې وړ او و ځوان نسل ته د يوې سمې لارې د ښودلو په موخه، يوه محبوه او پر زياتو خلکو باندې گرانه مجله وي او په ټول هيواد کې به خپل مينه وال ولري.

دا مجله به د بټ پوهنتون د مشرتابه، استادانو، محصلانو، فارغانو او ټولو مينه د علمي او څيړنيزو مقالو د خپرولو لپاره که هغوی د پوهې په هر ډگر کې چې وي، يو خپرنيز ارگان وي، چې و خپريدلو ته به يې ټول مينه وال په تمه ناست وي. څومره به پرځای او ښه خبر وي، چې د ټولني لوستی قشر په تيره بيا د بست پوهنتون محترم استادان، فارغ شوي او بر حاله محصلان د علمي او څيړنيزو مقالو وليکلو ته وهڅول شي.

زه د بټ پوهنتون د ټولو منسوبينو په استازيتوب وياړ لرم، چې د بټ پوهنتون د علمي مجلې د خپريدلو له امله د محترم مؤسس، محترم علمي مرستيال او د څيړنې له محترم آمر او همدا رنگه د مجلې له ټولو کارکوونکو او پرسونل څخه د زيار او زحمت په گاللو سره چې مجله يې و خپريدلو ته چمتو کړې ده، مننه او قدرداني وکړم، ټولو ته د زړه له کومې مبارکي وایم او هيله لرم چې د بټ پوهنتون د علمي مجلې کارکوونکي به خپل رسالت د پوهنتون او ټول هلمندې ولس او په اخری تحليل کې د ټول افغان ملت پر وړاندې په پوره او ټينگ عزم سره سرته ورسوي.

په درنښت

ډيپلوم انجنير محمود سنگين

سريزه

بُست پوهنتون وياړ لري چې د خپل علمي پرمختگ په لاره کې يې يو بل ډير مهم او اړين گام پورته کړ او هغه د بُست د علمي او څيړنيزي مجلې د لومړۍ گڼې خپرېدل دي. تر هر څه دمخه د پوهنتون ټولو استادانو، محصلانو او د علم او پوهې د لوی کور مينه والو ته د بُست د علمي او څيړنيزي مجلې د خپرېدلو مبارکي وړاندې کوم او ددې سره جوخت د ټولو ملگرو څخه چې ددې مجلې د جواز په تر لاسه کولو، ترتيبولو او خپرولو کې يې نه ستړې کېدونکې ونډه اخيستې ده د زړه له کومې مننه کوم.

د علمي کور کهول او اړوند کسانو ته ښکاره ده او پوره باور لري چې د نننۍ نړۍ هر اړخيزه پرمختگ د پوهانو د علمي څيړنو د زيار له برکته ممکن سوی او د لوړو زده کړو مؤسسي، اکادميک انستيتوتونه او څيړنيز علمي مرکزونه پکښې مرکزي او پريکنده رول لوبولی دی.

همدې اصل او ارزښت ته په کتو سره بُست پوهنتون غواړي د پرمختللو اکادميکو نورمونو په رعايت د تدريس، علمي څيړنو او نوښتونو له لارې مسلکي کادرونه وروزي او د معياري تحصيلي اسانتياوو او زمينو په برابرولو سره د ټولني ځوانانو ته معياري او د لوړ کيفيت لوړې زده کړې وړاندې او د علمي څيړنو پر بنسټ د کره پوهنيزو اثارو د توليد زمينه برابره کړي، ترڅو د لوړو زده کړو او مسلکي پوهې په ډگر کې د گټورو مهارتونو په تر لاسه کولو او د خپلو رښتينو اهدافو په لاسته راوړلو سره د ټولني او هيواد په پرمختگ او رغونه کې رغنده ونډه واخلي او د رښتيني خدمت جوگه شي.

ژمن يو چې د هلمند ولايت، گاونډيو ولايتونو او په ټول هيواد کې ځوان نسل ته د اسلامي، ملي او کلتوري ارزښتونو په رڼا کې معياري د علمي او مسلکي لوړو زده کړو او پراخو علمي څيړنو زمينه برابره او ټولني او هيواد ته ژمن او روزل سوي کادرونه وړاندې کړو.

د اوس لپاره د بُست علمي او څيړنيزه مجله يوازي د **سائينسي علومو** په برخه کې علمي او څيړنيزي مقالې او ليکنې د چاپ او نشر د تگلارې سره سم مني او خپروي او هيله مند يو چې په راتلونکې کې به نورې برخې هم ورزياتي کړل سي.

ډاډ لرم چې د بُست پوهنتون استادان، محصلان او علمي کارمندان به انشاءالله، نن، سبا او په راتلونکې کې د خپلې علمي څيړنيزي مجلې د خپرولو له لارې خپل دغه دروند خو وياړلی دين (پور) ادا کړي. همدا ډول ټولو د علم او پوهې څښتنانو او مينه والو ته په مينه سره بلنه ورکوو چې ددې علمي او څيړنيزي مجلې او د بُست پوهنتون د پرمختگ په لاره کې خپلې علمي او څيړنيزي ليکنې، آندونه، وړاندیزونه او رغنده نيوکې او مرستې د تل په شان راولوروی او د علم ددې ستر کور په ودانولو کې د خپلې ديني، او ملي برخې د ادائينې وياړ راوبخښی.

مور هود کړيدي او هيله مند يو چې انشاءالله د وخت په تيريدو سره به د خپل هيواد و بچيانو او ځوان نسل ته د تدريس، ښه روزني او څيړنيز هاند لپاره اړيني او د پام وړ اسانتياوې برابرې کړو تر څو په لومړي پړاو کې خپلو هلمندوالو بيا د سهيل لويديځې حوزې او په پای کېني و ټولو هيوادوالو ته د يو داسې چوپړ مصدر وگرځي چې زموږ د ځوريدلي اولس او ويجاړشوي هيواد اقتصادي، فرهنگي، سياسي او ټولنيزي ستونزې حل او افغانستان د نړي د پرمختللو هيوادونو په ليکه کې ودريري.

لړليک

د مقالې عنوان

د صفحې

شميره

1	د هلمند ولايت بُست روغتون کي د بولي طرق انتاني ناروغی د واقعاتو مطالعه ډاکټر نثار احمد راسخ، پوهندوی ډاکټر علي احمد، ډاکټر ذبيح الله انوری او ډاکټر سيد بسم الله سجادی
9	په مارچې ولسوالۍ کي د غنمو د توليد اقتصادي تحليل پوهندوی ډاکټر علي احمد، حميد الله هدايت او پوهنيار بريالی رفيع
16	د سازمان پر کارکردگی باندی د رهبری د طريقو تاثیر نوماند پوهنيار عصمت الله قانع
24	په روغتيايي خدماتو کي د تکنالوجی د نوبت اغيزې او تحليل فيروز احمد بلوچ او خان محمد وفا
35	د شبکي امنيت اهميت، راتلونکي او پلي کول حسن خان مخلص او خان محمد وفا
45	د غټو معلوماتو تحليلونه او د هغوی امنيتي مسئلې خان محمد وفا او فيروز احمد بلوچ
54	د نړۍ د مصنوعي سپورمکۍ لنډه پيژندنه سيد نصير احمد اغا او خان محمد وفا
60	د مېخي تهدايونو مهم ډولونه انجنير نثار احمد احمدي، انجنير حيات خان مخلص او انجنير ولی جان سروری
72	نړيواله تودوخه، د اقليم بدلون، لاملونه، اغيزي او حل لاري انجنير عزت الله سلطاني او انجنير ولی جان سروری
80	د کندهار په ميرويس حوزوي روغتون کي د نري رنځ ناروغی د واقعاتو مطالعه ډاکټر عبدالوکيل اکرم، پوهندوی ډاکټر علي احمد، ډاکټر عبدالمنان مفتی زاده او ډاکټر ذبيح الله انوری
86	د هلمند ولايت بُست روغتون کي د نيږوتیک سندروم د واقعاتو مطالعه ډاکټر معاذالله زاهد، ډاکټر ذبيح الله انوری، پوهندوی ډاکټر علي احمد او ډاکټر سيد بسم الله سجادی
92	مطالعه واقعات کسور بسته ثلث متوسط عظم عضد در شفاخانه حوزوی پروفيسور دوکتور عزيزالله ډاکټر محمد مسعود موسوی، پوهندوی ډاکټر علي احمد، ډاکټر ذبيح الله انوری او ډاکټر سيد بسم الله
98	د کندهار ميرويس حوزوی روغتون داخله اطفالو په څانگه کي د شري ناروغی د واقعاتو مطالعه ډاکټر عبدالعزيز صافي، پوهندوی ډاکټر علي احمد، ډاکټر ذبيح الله انوری او ډاکټر سيد بسم الله سجادی

د هلمند ولايت بټ روغتون کي د بولي طرق انتاني ناروغي د واقعاتو مطالعه

ډاکټر نثار احمد راسخ^{۱*}، پوهندوی ډاکټر علي احمد^۲، ډاکټر ذبيح الله انوری^۳، ډاکټر سيد بسم الله سجادی^۴

^{۱،۳،۴} معالجوي خانگه، طب پوهنځی، بټ پوهنتون

^۲ کرنیز اقتصاد او ترویج خانگه، کرهني پوهنځی، هلمند پوهنتون

مسؤل ایمیل ادرس: dr.na.rasekh@gmail.com

لنډيز

دا څېړنه د هلمند ولايت په بټ ولايتي روغتون کي په تشریحي (Descriptive) ډول او د Case Series په شکل ترسره سوې ده. دا څېړنه پر ۸۸ ناروغانو باندي چي د بولي طرق انتاني ناروغي په لوجه بټ ولايتي روغتون ته په یوولسو میاشتو (۲۹/۱۲/۱۳۹۷ - ۲/۲/۱۳۹۷) کي مراجعه کړې، ترسره سوې ده. د څېړني هدف د یوولسو میاشتو په جریان کي د بولي طرق انتاني ناروغيو پېښو فریکونسي او Pattern لاسته راوړل نظر عمر، جنس، ناروغ سکونت، خطري فکتورونو، اختلاطاتو او مترافقه ناروغي ته. د ۳۲۶۱۲ ناروغانو د جملې څخه چي په یوولسو میاشتو (۲۹/۱۲/۱۳۹۷ - ۲/۲/۱۳۹۷) کي په بټ ولايتي روغتون په عمومي داخله، جراحي، اطفالو او نسائي ولادي وارډونو ته یې مراجعه کړې ۷۳۱۲ ناروغان یې په عمومي داخله وارډ کي بستر سوي دي، چي له دې جملې څخه یې ۹۰ ناروغان د بولي طرق انتاني ناروغي په لوجه بستر سوي دي. دا ۹۰ ناروغانو کي د دوه ناروغانو دوسیه د نیمگړتیاوو له کبله په څېړني کي نه دي شامل سوي او پاتي ۸۸ ناروغانو ثبت او راجستر سوي او د بستر سوي ناروغانو ۱.۲٪ تشکیلوي. د عمر له نظره دا ناروغي پېښي د ۱۴-۴۵ کلني عمر کي زیات لیدل کيږي (۶۲.۵٪) او د ۴۵ کلني څخه لوړ (۲۸.۴٪) او تر ۱۴ کلني څخه کم عمر کي (۴.۵٪) پېښي کميږي او د جنس له نظره د ناروغي پېښي په ښځو کي (۵۷.۹۵٪) نظر نارینوو ته زیاتي دي (۴۲.۰۴٪)، نظري څېړني دې پایلي ته رسيږو چي د بولي طرق انتاني ناروغي د بستر سوي ناروغانو ۱.۲٪ تشکیلوي. د سن له زیاتره واقعات (۶۲.۵٪) یې د ۱۴-۴۵ کلني عمر کي لیدل کيږي او زیاتره پېښي (۵۷.۹۵٪) یې د جنس له نظره د نارینوو په نسبت په ښځو کي لیدل کيږي، چي په نړیوالو لیتراټورونو کي هم د جنس له نظره په ښځو کي نسبت نارینوو ته یې پېښي زیاتي دي او همدارنگه د عمر له نظره اکثریت واقعات یې د ۱۴-۴۵ کلني پوري راپور ورکول سوی دی.

کلیدي کلیمې: د بولي طرق انتان، قضیه، نمونه او تشریح.

سريزه

څرنگه چې Urinary Tract Infection يوه عامه انساني ناروغي ده. د بڼه مرغه چې د مدرن انټي بيويټيک سره بڼه ځواب ورکوي ولي په Pre-Antibiotic Era کې بې مرگ او مير ډير زيات وو.

د Urinary Tract Infections واقعات په استثنا د ماشومانو او لوړ عمر کسانو د نارينو په نسبت په ښځو کې زيات دي، په Neonatal Period کې بيا دا واقعات نظر ښځينه ماسوماتو ته په نارينه ماشومانو کې زيات دي، چې علت Congenital Urinary Tract Anomalies دي چې په دې عمر کې په نارينه وو کې زيات ليدل کيږي. د ۱ کلني څخه بيا تر ۵۰ کلني پورې د Urinary Tract Infections او Recurrent Urinary Tract Infections په ښځو کې متبازي ناروغۍ دي.

د عمومي نفوس تقريباً ۵۰-۸۰٪ ښځينه د خپل ژوند په دوران کې يوځلي په Urinary Tract Infection باندې اخته کيږي چې اکثراً د غير اختلاطي Cystitis په ډول وي. Post-Menopausal ښځينه وو کې خطري فکتورونه جنسي فعاليت، ډيابيټ او Incontinence دي (۱).

د امريکا په متحده ايالاتو کې تقريباً ۲۵-۴۰٪ ښځي چې عمر ونه د ۲۰-۴۰ کلنو پورې دي په Urinary Tract Infection باندې اخته دي چې تقريباً ۶ ميليون يې هر کال د ډاکټرانو په وسيله سره تشخيص او تداوي کيږي. حامله ښځو کې ۰.۳-۱.۳٪ واقعات يې Cystitis او ۱-۲٪ واقعات يې Acute Pyelonephritis تشکيلوي. د غير اختلاطي Urinary Tract Infection واقعات نظر نارينو ته په ښځو کې زيات دي، چې د عمر په تيريدو سره واقعات نور هم په ښځو کې زياتيږي په ځانگړي ډول په Post-Menopausal ښځو کې ځکه چې د مټانې او رحم پرولپس پېښې په دې عمر کې زياتيږي، چې د مټانې د مکملې تخلې مخنيوی کوي او هم د استروجن کموالی د مهبل په نارمل فلورا کې تغيرات رامینځته کوي، د انتاناتو کالوناليزيشن ته زمينه مساعدیږي د بيلگي په ډول Escherichia Coli (۲).

تر اوسه د بولي طرق انتاني ناروغۍ د فريکونسي او Pattern اړوند زموږ په هيواد کې په ځانگړي ډول د هلمند په ولايت کې څېړنه نده سوې. ددې ناروغۍ پېښې د هلمند په ولايت کې هم زياتې دي، چې علت د خلگو د پوهي د کچې کموالی، خراب اقتصاد، دوامداره جگړه او روغتيايي خدماتو ته د خلگو د لاس رسې کموالی دی. څرنگه چې دا لومړی ځل دی چې بُست روغتون کې په دې ناروغۍ باندې څېړنه ترسره کيږي او له بلي خوا يې واقعات هم په دې ولايت کې زيات دي نو ددې څېړنې اهميت هم په دې کې دی چې له يوې خوا به دا ناروغي

پر وخت تشخيص، تداوي او د اختلاطاتو څخه مخنيوی وسي او د بلي خوا به يې د مړيني کچې را ټيټه سي.

ځکه چې پدې ولايت کې د خلگو د پوهاوي کچې ډېره ټيټه ده، زياتره ناروغان پر وخت ډاکټرانو يا روغتيا مرکزونو ته مراجعه نه کوي او يا هم پخپل سر درملنه کوي چې اکثره يې د خراب عواقبو سره مخ کيږي. بله گټه به يې دا وي چې د نوي نسل ډاکټرانو لپاره به يو علمي لارښود وي او هم به د عامي روغتيا وزارت لپاره، تر څو په راتلونکي کې د خطري فکتورونو او اختلاطاتو په اړه لازم اقدامات وکړي او راتلونکي پلان جوړونې په وخت کې به يې د پلان يوه برخه وگرځوي.

ځکه نو ما لازم وگڼل چې پدې برخه کې څېړنه ترسره کړم او پايلي يې د خپلو هم مسلکانو سره شريکي کړم. ترڅو ددې ناروغۍ پېښې معلومي سي چې څومره دي څه کارونه ورته وسي او يا بايد ورته سوي وای ترڅو د هغو لپاره علمي او عملي اقدامات ترسره کړو او ددې څېړنې د پايلو څخه اعظمي استفاده وکړو.

مواد او کړنلاره

الف. د څېړنې ځای او وخت

دا څېړنه د هلمند ولايت بُست ولايتي روغتون کې د Urinary Tract Infection د پېښو Frequency او Pattern په يوولسو مياشتو (۲۹/۱۲/۱۳۹۷ - ۲/۲/۱۳۹۷) موده کې ترسره سوېده.

ب. د څېړنې ډيزاين

دا څېړنه په تشریحي (Descriptive) ډول او د Case Series په شکل ترسره سوې ده. دا څېړنه پر ۸۸ ناروغانو باندې چې د بولي طرق انتاني ناروغۍ (UTI) په لوحه بُست ولايتي روغتون ته په يوولسو مياشتو (۲۹/۱۲/۱۳۹۷ - ۲/۲/۱۳۹۷) کې مراجعه کړې، ترسره سوې ده.

ج. مواد

په دې تحقيق کې د هغه سامان آلاتو څخه استفاده سوي کوم چې زموږ په هيواد کې ستندرد دي يعني د عامي روغتيا وزارت له تائيد څخه وروسته د استفادي ورگرځيدلي. لکه هغه اسناد چې د يوه ناروغ د تاريخچې د ليکلو لپاره په هر روغتون کې موجود دي او هغه لابراتواري امکانات چې د عامي روغتيا وزارت لخوا و هر روغتون ته د استعمال او معایناتو د اجرا لپاره ورکړل سوي.

د. احصائیوي تحلیل

د بولي طرق انتاني ناروغی پېښي نظر عمر ته:

د ټولو ناروغانو له جملې څخه چې په دې څېړنه کي شامل دي لوړه سلنه پېښي يې د ۹-۲۸ کلني عمر کي ليدل کيږي، چې تعداد يې ۳۸ او ۳۳.۴۴٪ تشکیلوي او دوهمه درجه کي ۲۸-۴۷ کلني پوري ده، چې تعداد يې ۲۱ او ۱۸.۴۸٪ تشکیلوي پدې عمر کي (۱۴-۴۷ کلني پوري) د جنسي فعاليت له نظره فعاله دوره ده چې پېښي سلنه هم په همدې سبب لوړه ده په ځانگړي ډول په ښځينه وو کي، ځکه چې يو رسک فکتور يې جنسي اړيکه ده او تر ۴۷ کلني پورته عمر کي بيا پېښو سلنه کميږي پدې عمر کي په ځانگړي ډول ښځينه وو کي جنسي فعاليت کم دی.

ټول ناروغان نظر د عمر مختلفو کتگوريو ته تر مطالعې لاندي نيول سوي او د (۲-۴) جدول په وسيله سره ارائه کيږي.

عمر کتگوري	۹-۲۸ کلني	۲۸-۴۷ کلني	۴۷-۶۶ کلني	۶۶-۸۵ کلني	۸۵-۱۰۴ کلني	۱۰۴-۱۲۳ کلني
د پېښو تعداد	۳۸	۲۱	۱۲	۱۵	۱	۱
سلنه	۴۳.۱۸٪	۲۳.۸۶٪	۱۳.۶۳٪	۱۷.۰۴٪	۱.۱۳٪	۱.۱۳٪

جدول ۲-۴: د پورتنی جدول په اساس د ټولو ناروغانو له جملې څخه چې په څېړنه کي شامل دي لوړه سلنه يې د ۹-۲۸ کلني پوري پېښي، چې تعداد يې ۳۸ او ۴۳.۱۸٪ تشکیلوي، دوهمه درجه کي ۲۸-۴۷ کلني پوري ده، چې تعداد يې ۲۱ او ۲۳.۸۶٪ تشکیلوي، دريمه درجه کي ۶۶-۸۵ کلني پوري دي چې تعداد يې ۱۵ او ۱۷.۰۴٪ تشکیلوي، څلورمه درجه کي ۶۶-۴۷ کلني پوري دي چې تعداد يې ۱۲ او ۱۳.۶۳٪ تشکیلوي او تر ۸۵-۱۰۴ او د ۱۰۴-۱۲۳ کلني پوري په ترتيب يوه يوه پېښه ده او ۱.۱۳٪ تشکیلوي. لوړ سلنه د ۹-۲۸ کلني (۴۳.۱۸٪) کښته ترينه سلنه د ۸۵ کلني (۱.۱۳٪) څخه په لوړ عمر کي ليدل کيږي.

د بولي طرق انتاني پېښي نظر جنس ته:

ټول ناروغان چې پدې څېړنه کي شامل دي لوړه سلنه يې ښځيندي چې تعداد يې ۵۱ ته رسيږي او ۴۴.۸۸٪ تشکیلوي او کمه فيصدي ناريندي چې تعداد يې ۳۷ ته رسيږي او ۳۲.۵۶٪ تشکیلوي. ښځو کي يې د پېښو زياتوالي سببونه يې عبارت دي: لومړي د اناتوميک جوړښت له نظره

راټول سوي ارقام د گرافونو او چارټونو په شکل باندي ارائه کيږي چې په ترتيب او تهيه کي يې د Excel پروگرام څخه استفاده سوي ده او پېښي نظر مختلفو خصوصياتو ته دسته بندي سوي او ارائه سوي دي.

ددې څېړني احصائيه چې د بۇست روغتون په بستر سوي ناروغانو باندي په يوولسو مياشتو (۲/۲/۱۳۹۷ - ۲۹/۱۲/۱۳۹۷) کي ترسره سوي، په لاندي ډول ارائه کيږي.

د ۳۲۶۱۲ ناروغانو د جملې څخه چې په يوولسو مياشتو (۲/۲/۱۳۹۷ - ۲۹/۱۲/۱۳۹۷) کي په بۇست ولايتي روغتون په عمومي داخله، جراحي، اطفالو او نسائي ولادي واردونو ته يې مراجعه کړې ۷۳۱۲ ناروغان يې په عمومي داخله وارد کي بستر سوي دي چې لدې جملې څخه يې ۹۰ ناروغان د بولي طرق انتاني ناروغی (UTI) په لوحه بستر سوي دي. دا ۹۰ ناروغانو کي د دوه ناروغانو دوسيه د نيمگړتياوو له کبله په څېړني کي ندي، شامل سوي او پاتي ۸۸ ناروغانو ثبت او راجستر سوي او د بستر سوي ناروغانو ۱.۲٪ تشکیلوي، چې په (۱-۴) جدول کي تشریح سوي.

۱-۴ جدول: په بستر سوو ناروغانو کي د بولي طرق انتاني ناروغی سلنه

شمېره	بستر سوي ناروغانو تعداد	داخله وارد کي د بستر سوي ناروغانو تعداد	د بولي طرق انتاني ناروغانو تعداد	سلنه
۱	۳۲۶۱۲	۷۳۱۲	۸۸	۱.۲٪

۱-۴ جدول: د پورته جدول په اساس د ۲/۲/۱۳۹۷ څخه بيا د ۲۹/۱۲/۱۳۹۷ نېټې پوري په بۇست روغتون کي د ټول بستر سوي ناروغانو تعداد ۳۲۶۱۲ دی چې لدې جملې څخه ۷۳۱۲ ناروغان په عمومي داخله وارد کي بستر سوي او لدې جملې څخه ۸۸ ناروغانو د بولي طرق انتاني ناروغی په لوحه باندي بستر سوي دي.

نتيجه او مناقشه

يوه خبره د يادوني وړ بولم چې پدې برخه کي چې کوم ارقام ارائه کيږي ممکن د نورو مرکزونو او نورو هيوادونو د ارقامو سره توپير ولري، ددې سربېره کوم ارقام چې راټول سوي کوشښن سوی ترڅو د علمي او عملي پرنسيپونو سره مل وي.

۴-۴ جدول: د بولي طرق انتاني ناروغۍ پېښي نظر د ناروغ سکونت ته

ناروغان	تعداد	سلنه
مرکز	۳۰	۳۴.۹%
مارجه ولسوالي	۱۰	۱۱.۲۶%
موسي قلعه ولسوالي	۷	۷.۹۵%
ناوه ولسوالي	۷	۷.۹۵%
کاريز ښاروالي	۶	۶.۸۱%
گرشک ولسوالي	۵	۵.۶۸%
نادعلي ولسوالي	۵	۵.۶۸%
نهرسراج ولسوالي	۳	۳.۴%
قلعه بُست ښاروالي	۳	۳.۴%
بولان ښاروالي	۳	۳.۴%
مختار ښاروالي	۲	۲.۲۷%
باباجی ولسوالي	۱	۱.۱۳%
باگران ولسوالي	۱	۱.۱۳%
سنگين ولسوالي	۱	۱.۱۳%
عينک ناه ولسوالي	۱	۱.۱۳%
گرمسير ولسوالي	۱	۱.۱۳%
کندهار ولايت	۱	۱.۱۳%
اورزگان ولايت	۱	۱.۱۳%

ښځو احليل لنډ او د مهبل او مقعد سره نږدې فاصله کي قرار لری چي اکثراً د جنسي فعاليت له نظره فعاله دوره کي يې پېښي زياتي وي دوهم خطري فکتور يې جنسي اړيکه ټينگول دي.

د جنس له نظره د بولي طرق انتاني ناروغۍ پېښي د جدول (۴-۳) پوسيله سره ارايه کيږي.

۴-۳ جدول: د بولي طرق انتاني ناروغۍ پېښي نظر جنس ته

جنس	نارينه	ښځينه
د پېښو تعداد	۳۷	۵۱
سلنه	۳۲.۵۶%	۴۴.۸۸%

۴-۳ جدول: د پورتنی جدول په اساس ټول ناروغان چي پدې څېړنه کي شامل زياتره سلنه يې ښځيندي چي تعداد يې ۵۱ ته رسيږي او ۴۴.۸۸٪ تشکيلوي او کمه فيصدي ناريندي چي تعداد يې ۳۷ ته رسيږي او ۳۲.۵۶٪ تشکيلوي.

د بولي طرق انتاني پېښي نظر د ناروغ سکونت ته:

نظر دې څېړني ته زياتره پېښي د بولي طرق انتاني ناروغي د لښکرگاه ښار (مرکز) څخه دي او په دوهم قدم کي مارجه او ناه ولسوالي راځي چي سبب ممکن طبي خدماتو ته د خلگو لاس رسي وي ځکه چي مارجه او ناه هم لښکرگاه ښار ته نږدې ولسوالۍ دي د ليري ولسواليو څخه د پېښو کموالي عمده سببونه خراب اقتصاد او ټولنيز حالت او ناآمني تشکيلوي چي خلگ نسي کولای ولايتي روغتون ته ځان پر وخت را ورسوي.

د بولي طرق انتاني پېښي نظر د ناروغ سکونت ته په (۴-۴) جدول په وسيله سره ارايه سوي دي.

۴-۴ جدول: د پورتنی جدول په اساس د بولي طرق انتاني ناروغۍ زيات تعداد سره د لښکرگاه د ښار (مرکز) دي چي تعداد يې ۳۰ او ۳۴.۰۹٪ تشکيلوي، دوهمه درجه کي د مارجي ولسوالي دي چي تعداد يې ۱۰ او ۱۱.۳۶٪ تشکيلوي، په دريمه درجه کي په ترتيب سره موسي قلعه او ناه ولسوالي ده، چي د هر يوې څخه ۷ ناروغان دي او ۷.۹۵٪ تشکيلوي، څلورمه درجه کي د کاريز سيمه ده، چي تعداد يې ۶ او ۶.۸۱٪ تشکيلوي، پنځمه درجه کي د گرشک او نادعلي ولسوالي دي چي هر يوې څخه ۵ ناروغان دي او ۵.۶۸٪ تشکيلوي، شپږمه درجه کي نهرسراج، کلابست او بولان دي چي د هر يوې څخه يې ۳۳ ناروغان

د بولي طرق انتاني ناروغۍ پېښي د اختلاطاتو موجودیت او عدم موجودیت ته د (۶-۴) جدول پوسيله سره ارايه سوی دی.

۶-۴ جدول: د بولي طرق انتاني ناروغۍ پېښي د اختلاطاتو موجودیت او عدم موجودیت له کبله

اختلاطات موجودیت	اختلاطاتو موجودیت	اختلاطاتو عدم موجودیت
تعداد	۴	۸۴
سلنه	۴.۵۴%	۹۵.۴۵%

۶-۴ جدول: د پورتنی جدول په اساس هغه ناروغان چي پدې څېړني کي شامل دي زياتره يې اختلاطات نلري چي تعداد يې ۸۴ ناروغانو ته رسيري او ۹۵.۴۵% تشکيلوي او کمه تعداد سره يې اختلاط ورکړي وي چي تعداد ۴ ناروغانو ته رسيري او ۴.۵۴% تشکيلوي.

د بولي طرق انتاني ناروغۍ پېښي نظر د متفرقه ناروغيو موجودیت او عدم موجودیت ته:

هغه ناروغان چي په دې څېړني کي شامل وه زياتره پېښو کي متفرقه ناروغۍ موجود وې چي تعداد يې ۵۷ ناروغانو ته رسيري ۶۴.۷۷% تشکيلوي او کم تعداد سره يې متفرقه ناروغۍ نه درلودلې، چي تعداد يې ۳۱ ناروغانو ته رسيري او ۲۵.۲۲% تشکيلوي لدې څخه معلوميري چي اکثريت پېښو کي متفرقه ناروغۍ د بولي انتاني ناروغي رامنځته کيدلو ته زمينه مساعدوي.

د بولي طرق انتاني ناروغۍ پېښي نظر متفرقه ناروغيو موجودیت او عدم موجودیت ته په (۷-۴) جدول پوسيله سره ارايه سوی دي.

۷-۴ جدول: د بولي طرق انتاني ناروغۍ پېښي د متفرقه ناروغيو د موجودیت او عدم موجودیت له کبله

متفرقه ناروغۍ موجودیت	د متفرقه ناروغيو موجودیت	د متفرقه ناروغيو عدم موجودیت
تعداد	۵۷	۳۱
سلنه	۶۴.۷۷%	۳۵.۲۲%

۷-۴ جدول: د پورتنی جدول په اساس هغه ناروغان چي په دې څېړني کي شامل وه زياتره يې د متفرقه موجود وي چي تعداد يې ۵۷ ناروغانو ته رسيري ۶۴.۷۷% تشکيلوي او کم تعداد سره يې متفرقه ناروغي

دي او ۳.۴% تشکيلوي، اووم درجه کي مختار سيمه ده چي ۲ ناروغان دي او ۲.۲۷% تشکيلوي او بلاخره د باباجي، باگران، سنگين، عينک، گرمسير او همدارنگه د کندهار او اورزگان ولايتونو څخه يو يو ناروغ دی چي ۱.۱۳% تشکيلوي.

د بولي طرق انتاني ناروغۍ د خطري فکتورونو موجودیت او عدم موجودیت:

ټول ناروغان چي د بولي طرق انتاني ناروغي لري زياتره يې خطري فکتورونو د ناروغي لپاره نلري چي تعداد يې ۶۷ ناروغان ته رسيري او ۷۶.۱۳% تشکيلوي او کمه تعداد سره خطري فکتورونه د ناروغۍ لپاره لري چي تعداد يې ۲۱ ته رسيري او ۲۳.۸۷% تشکيلوي بلاخره دې پايله ته رسيرو چي اکثريت پېښو کي خطري فکتورونه د ناروغۍ د رامنځته کيدلو سبب نه کيري.

د بولي طرق انتاني ناروغي نظر خطري فکتورونو موجودیت او عدم موجودیت ته په جدول (۵-۴) پوسيله سره ارايه سوي

۵-۴ جدول: د بولي طرق انتاني ناروغۍ د خطري فکتورونو موجودیت او عدم موجودیت له کبله

خطري فکتورونه موجودیت	خطري فکتورونو عدم موجودیت	خطري فکتورونه
تعداد	۲۱	۶۷
سلنه	۲۳.۸۶%	۷۶.۱۳%

۵-۴ جدول: د پورتنی جدول په اساس ټول ناروغان چي د بولي طرق انتاني ناروغي لری زياتره يې خطري فکتورونو د ناروغۍ لپاره نلري چي تعداد يې ۶۷ ناروغان دي او ۷۶.۱۳% تشکيلوي او کمه تعداد سره خطري فکتورونه د ناروغۍ لپاره لري چي تعداد يې ۲۱ ته رسيري او ۲۳.۸۷% تشکيلوي.

د بولي طرق انتاني ناروغۍ پېښي د اختلاطاتو موجودیت او عدم موجودیت:

هغه ناروغان چي پدې څېړني کي شامل دي زياتره يې اختلاطات نلري چي تعداد يې ۸۴ ناروغانو ته رسيري او ۹۵.۴۵% تشکيلوي او کمه تعداد سره يې اختلاطي وي چي تعداد ۴ ناروغانو ته رسيري او ۴.۵۴% تشکيلوي ددې څېړني په اساس دې پايلي ته رسيرو چي په زياتره پېښو کي ناروغان د اختلاط سره نه وي او په کمه سلنه ناروغان اختلاطي کيري ممکن علت د مدرن انټي بيوتيکو پوسيله سره پر وخت درملنه وي.

موجود نه وي چې تعداد يې ۳۱ ناروغانو ته رسېږي او ۲۵.۲۲٪ تشکيلوي.

د څېړني محدوديتونه

معمولاً د څېړني په جريان کي محدوديتونه او ستونزي موجود وي، چې دا مسله حتي په پرمختللو هيوادونو کي هم موجود وي. ددې څېړني په جريان کي بعضي جدي ستونزي او محدوديتونه موجود وه، چې ددې لپاره د حل لاره پيدا کول راتلونکي څېړنو لپاره زمينه مساعدوي او لاندې ډول ورڅخه يادونه کيږي:

- د ناروغانو دوسيه د ډاکټرانو لخوا په مکمل او سيستماتيک ډول نه ډکيږي.

- ميډيکل ريکارډ کي يو ډيټابيس (کمپيوټر) وجود نلري چې د ناروغانو په اړه د معلوماتو په پيدا کيدو کي سهولت رامنځته کړي.

- د کلچر او اتني بيوگرام امکانات نلرو.

- د پرمختللو معاينات عدم موجوديت (CT, MRI) چې د ناروغۍ په تشخيص او د اختلاطونو په ارزيايي کي کومک وکړي.

- دوسيه کي د يو تعداد روټين معايناتو عدم موجوديت لکه ECG او د ادارو معاينه.

- د څېړني او ميتودولوژي په اړه د کورسونه نه موجوديت.

- د ناروغانو او پايوازانو د صحي او علمي سطحي ټيټوالي.

- د ناروغانو او د هغوی د پايوازانو لخوا د ناروغ د مريضې په اړه نيمگړي معلومات.

وړانديزونه:

- د تريننگ د پروگرام په کريکولم کي د څېړني د ميتودولوژي موضوع شاملول او د لومړي کال په ابتدا کي د څېړني د ميتودولوژي اړوند د ورکشاپونو دايرول او د مونوگراف موضوع انتخابول.

- د عامي روغتيا وزارت د ټولو مسؤلينو څخه خواهش کوو چې د روغتونونو په معياري کولو کي ډېره هڅه او کوشنې وکړي او ترڅنگ د ناروغيو لپاره د جلا څانگو د فعاله کولو لپاره هم کوشنې وکړي.

- روغتونونه په مدرن وسايلو سمبال کړي او ډاکټر صاحبان ددې وسايلو د تريننگ لپاره بهر ته واستوي.

- د مجهزو لابراتوارونو په جوړولو کي دي کوشنې وکړي ځکه سم تشخيص بيله دې څخه ناممکن دی.

- د طبي څېړنيزو مرکزونو ايجادول.

- ناروغانو د ثبت او راجسټر لپاره د ډيټابيس رامنځته کول.

پايله

- د يوه روغتون په سطحه نظر نورو ناروغيو ته ډېره کمه سلنه يې د بولي طرق انتاني ناروغي ده، چې ۱.۲٪ تشکيلوي.

- د جنس له نظره زياتره پېښي په ښځو کي ليدل کيږي (۵۷.۹۵٪) او کم تعداد سره پېښي (۴۲.۰۴٪) په نارينو کي ليدل کيږي.

- د عمر له نظره زياتره پېښي د ۹-۲۸ کلنۍ پوري او په دوهمه درجه کي د ۲۸-۴۷ کلنۍ پوري ليدل کيږي.

- د ناروغ د سکونت له نظره زياتره پېښي د لښکرگاه د ښار (مرکز) او نږدې ولسواليو څخه دي چې علت د خلگو ښه اقتصادي او ټولنيز وضعيت، روغتيايي خدماتو لاس رسي او امنيت دی.

- په دې څېړني کي چې کوم ناروغان تر څېړني لاندې نيول سوي وه زياتره يې خطري فکتورونه د بولي طرق انتاني ناروغۍ لپاره نه درلودل.

- د اختلاطونو له نظره په دې څېړنه کي چې کوم ناروغان تر څېړني لاندې نيول سوي زياتره پېښو کي اختلاط موجود نه وي، بلاخره دې پايلو ته رسيدو چې د بولي طرق اختلاطي پېښي کمي دي.

- د متفرقه ناروغيو له نظره زياتره ناروغانو متفرقه ناروغي لرونکي وه او په کم تعداد سره متفرقه ناروغي نلري.

اخځليكونه

1. Arya, B., Ahmad, S. M., , Shaniya Koyakutty, S., & Ramakrishna, P. J. (2012). Urinary tract infection-an overview on the prevalence and the anti biogram of Gram negative uropathogens in A Tertiary care centre in North Kerala. India. Journal of clinical and diagnostic research, 7(6), 1192-1195.
2. Sajad, A. N., Iram, S., Asghar, M. N., Mukhtar, M. N., Akbar, M., Ali, S., Khan, S. Yousaf, N. W., & Batool, U. (2014). Prevalence of urinary tract infections and their antibiotic sensitivity in tertiary care hospital Lahore. IOSR Journal of Dental and Medical Sciences, 12(13), 57-61.
3. B H N Yasmeen, M M Uddin, S Islam, R Jahan. (2015). Prevalence of urinary tract infection, its causative agents and antibiotic sensitivity pattern. Northern international medical College Journal, 7(1), 12-14.
4. Corey, F., Neville F. M., Parvin, F. P., & Shivak, S. H. (2014). Urinary tract infection. The Washington Manual of Medical therapeutics. 34 - editon). Ch: 11. P: 472-476.
5. John, L., & Brusck, M. D. (2021). Urinary tract infection. Medicine. Medscape.
6. Kasper, Fauci, Hauser, Longo, Jameson, Loscalzo.(2015).urinary tract infection. Harrison's principle of internal medicine, 19th edition. Ch:162. P: 1262-1269.
7. McPhee, Stephen J, PAPADAKIS Maxine.(2017). Urinary tract infection. Current medical diagnosis & treatment. New York, Chicago:McGraw Hill, (56 edition).

Case Study of Urinary Tract Infection Diseases in Bost Hospital, Helmand Province

Dr. Nesar Ahmad Rasekh^{1*}, Dr. Ali Ahmad², Dr. Zabihullah Anwary³ and Dr. Bismillah Sajadi⁴

^{1,3,4}Curative Medical Department, Faculty of Medical, Bost University, Email:

dr.na.rasekh@gmail.com

²Associate Professor, Agricultural Economics and Extension Department, Faculty of Agriculture, Helmand University

Abstract

This study was conducted in the Boost Provincial Hospital of Helmand province, in a descriptive and case series format. This study was conducted on 88 patients who were come to Boost provincial for urinary tract infections during eleven months (1397/02/02-1397/12/29). The goal of study was during eleven months, the frequency and pattern of urinary tract infections in which age, gender, patient residence, risk factors, complications and co-morbidities were obtained. From 32612 patients, which were came for consultation during eleven months (1397/02/02-1397/12/29) to the medicine, surgery, pediatric and maternity wards of Boost provincial hospital. 7312 patients were admitted to internal medicine ward, of which 90 patients were admitted to by diagnosis of urinary tract infection. Of these 90 patients, two patients were not included in the study due to file deficiencies, and remaining 88 patients were registered and included in study, which constituted 1.2% of hospitalized patients. From the point of view of age, the incidence of this disease is seen more in the age group of 14-45 years (62.5%) and in the age group above 45 years (28.4%), and in the age group below 14 years (4.5%) the incidence decreases. The incidence of the disease is higher in women (57.95%) than in men (42.04%). The study concluded that urinary tract infection constitutes 1.2% of hospitalized patients. Most of cases (62.5%) are seen in the age group of 14-45 years and most the cases (57.95) are seen in women compared to men. In international literatures, there are more cases in women than in men, and also in terms of age, the majority of cases were reported between 14-45 years old.

Keywords: Urinary tract infection, case series, Pattern and Descriptive

BOST

Academic & Research National Journal

Volume

Issue

Year

1

1

2022

